

בס"ד. שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. יום הש"ק זה נקרא "מחר חודש" — בפשטות — ע"ש התחלת ההפטרה: "ויאמר לו יהונתן מחר חודש וגו'"¹, והיינו, דכיון שהיום שלמחרת השבת הוא ראש חודש, לכן מפטירין ביום השבת "מחר חודש".

ועפ"ז נמצא חידוש דבר:

בדרך כלל שייכת ההפטרה לפרשה שקורין בתורה, כי, הסיבה לקריאת ההפטרה (אף שמשה רבינו תיקן שיקראו בשבת פרשה מחמשה חומשי תורה)², ואילו ההפטרה היא מדברי הנביאים) היא "מפני שפעם אחת גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה, וקראו בנביאים מענין הפרשה .. ואח"כ כשבטלה הגזרה וחזרו לקרות בתורה התקינו שיהא אחד קורא בנביא מענין הפרשה"³.

והנה, קריאת התורה ביום השבת, שייכת לימי השבוע שלפני השבת (ולא לימי השבוע שלאחרי השבת — כמו הקריאה במנחת שבת, שהיא בפרשת שבוע הבא), והיינו, שקריאת התורה לאחרי תפלת שחרית שייכת לענין ד"ויכולו גו"⁴, שהו"ע עליית כל הששה ימים שלפני השבת (ואילו הקריאה במנחה שייכת לענין שמיום השבת "מתברכין כולהו יומין" — שלאחרי השבת). ובפרט לפי תקנת רבינו הזקן⁵ ללמוד בכל יום פרשה חומש השייכת ליום זה — מהפרשה שקורין את כולה (כל שבעת חלקי) ביום השבת.

וכיון שקריאת התורה בשבת שייכת לעבר, לימים שלפני השבת (כדמוכח מזה גופא שבמנחה קורין בפרשה של השבוע הבא), הרי גם ההפטרה צריכה להיות שייכת לעבר, ולא לעתיד. וכן הוא ברוב ההפטרות.

אך יש חידוש בהפטרה ד"מחר חודש" — ששייכת ליום שלמחרת השבת: "מחר חודש".

(1) שמואל-א כ, יח.
 (2) רמב"ם הל' תפלה רפ"ב. שו"ע אדה"ז
 (3) א"ח רסרפ"ב.
 (4) בראשית ב, א.
 (5) זח"ב סג, ב. פח, א.
 (6) סה"ש תש"ב ע' 27 (נעתק ב"היום יום" יט טבת).
 (8) שו"ע אדה"ז שם רסרפ"ד.

[ועד"ז מצינו במקומות ספורים גם בנוגע לקריאת התורה, כמו בפרשת נצבים, כמ"ש רבינו הזקן בלקו"ת ש"פרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה, ומרומז במלת היום דקאי על ר"ה", כיון ש"היום" קאי על "יומא דינא רבא"⁸].

ב. ולכאורה צריך ביאור: מהו הטעם שהפטרת מחר חודש שייכת לעתיד, בה בשעה שהקריאה בתורה שייכת לעבר?

ויש לומר הביאור בזה (וכן בנוגע לשאר הענינים שבהם מתעוררת שאלה הנ"ל) — שהענין של "מחר חודש" קשור עם יום השבת עצמו, והיינו, שמעלתו אינה בגלל שהיום שלמחרתו הוא ר"ח, אלא המעלה היא ביום השבת עצמו (שהשבת עצמו הוא מחר חודש), וקשור עם העבודה של יום השבת עצמו.

ובמילא הרי זה קשור גם עם ששת הימים שלפני השבת — כיון ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"⁹, והיינו, שענינו של יום השבת נעשה ע"י העבודה של "ערב שבת", שקאי על כל ששת ימי השבוע, החל מיום ראשון, כפי שאומרים "היום יום ראשון (לא בשבוע, אלא) בשבת"¹⁰, וכמ"ש הרמב"ן בפירוש "זכור את יום השבת לקדשו"¹¹, ש"ישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוינו בו לזכרו תמיד בכל יום", והיינו, שכבר מיום ראשון מתחילה ההכנה ליום השבת,

[אלא שיש חילוקים באופן השייכות של ימי השבוע לשבת — שהרי אינה דומה השייכות של יום ראשון להשייכות שמתחילה מיום רביעי, שנקרא "קמי שבתא"¹², וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³ שביום רביעי אומרים "לכו נרננה הקטן" (שזוהי ההכנה "לכו נרננה" הארוך); ועד להשייכות של יום ששי, וביום ששי גופא יש חילוקים בנוגע לכמה דינים ומנהגים בין קודם חצות ולאחרי חצות, כמבואר בפוסקים¹⁴].

ויובן מפשטות הענינים שאודותם מדובר בהפטרת מחר חודש, ומזה יובן גם הענין בעבודת האדם, כדלקמן.

[13] לקו"ד ח"א לב, סע"ב ואילך [ע' טט] (נעתק ב"היום יום" כג כסלו).

[14] ראה רמ"א או"ח סוסתי"ט. יו"ד סת"א ס"ו. שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ו. וש"נ.

[7] ר"פ נצבים. וראה גם תבוא מא, ג.

[8] איוב ב, א ובתרגום.

[9] ע"ז ג, סע"א.

[10] ראה שער הכולל פ"א סכ"ה.

[11] יתרו כ, ח.

[12] פסחים קו, סע"א.

ג. התחלת ההפטרה היא¹⁵: "ויאמר לו יהונתן (לדוד) מחר חודש (ודרך כל אוכלי שולחן המלך לבא ביום מועד אל השולחן) ונפקדת (אבי יפקדך וישאל היכן אתה) כי יפקד מושבך" (שיהי' מושבך חסר).

כלומר: יהונתן אמר לדוד שיסתתר כבר היום — בערב ר"ח, כדי שמחר יפקד מושבו ("ויפקד מקום דוד"¹⁶), ואז ישאל המלך מדוע לא בא אל שולחן המלך וכו', ככל פרטי המשך השתלשלות הדברים. ונמצא, ש"מחר חודש" אינו רק יום שלפני ר"ח, אלא גם ביום זה עצמו יש ענין של עבודה, ובנדו"ד, שדוד הוצרך להסתתר בו ביום.

ד. והענין בזה:

כדי לפעול דבר חדש — יש צורך בהשתדלות מיוחדת. דבר ישן — יכול לבוא בדרך ממילא, גם ללא השתדלות; כאן נמצא כאן הי'. וכמו ענין ה"חזקה", שכיון שכך הי' עד עתה, אזי נשאר הדבר כן, ללא צורך בפעולה מסויימת. אבל כדי לפעול ענין חדש שלא הי' לפניו, צריכה להיות פעולה כדי לשנות את המצב הקודם.

ובנוגע לעניננו: כדי לפעול את הזכרון אודות דוד ("ונפקדת"), צריכה להיות השתדלות ופעולה — שדוד יסתתר ("יפקד מושבך"), ועי"ז יזכרו אודותיו.

וענין זה שייך לר"ח — כי, כדי שיהי' מולד הלבנה מחדש, צריכה הלבנה להסתתר לגמרי, שזהו ענין ביטול המציאות לגמרי, אפילו לא באופן של נקודה נכ, מציאות הלבנה באופן של נקודה שייכת עדיין לסיום החודש הקודם, או שהיא הנקודה הראשונה שלאחרי מולד הלבנה, אבל לפני המולד, צ"ל ביטול מציאות הלבנה לגמרי, אפילו לא באופן של נקודה], ורק לאח"ז יכול להיות החידוש של מולד הלבנה, וכן הענין דקידוש הלבנה (כב' הנוסחאות: "מחדש חדשים" או "מקדש חדשים"¹⁷).

וכן הוא בעבודת בני" — ש"מונין ללבנה"¹⁸, ונקראים בשמה: "יעקב הקטן". דוד הקטן¹⁹, כמו הלבנה שהיא "מאור הקטן"²⁰, ו"הם עתידים להתחדש כמותה"²¹ — שבערב ר"ח צ"ל אצלם העבודה של ביטול במציאות, שאין לו מציאות לעצמו כלל — "יפקד מושבך";

ועי"ז נעשה הענין ד"ונפקדת" — כי, יהודי הוא מציאות חשובה,

(19) חולין ס, ריש ע"ב.

(20) בראשית א, טז. וראה חולין שם.

(21) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(15) שמואל-א שם (ובפרש"י).

(16) שם, כז.

(17) שמור"ר פט"ו, כד.

(18) סוכה כט, א.

ולא רק מצד הנשמה, אלא גם מצד הגוף, וכמאמר רבותינו נשיאינו²² שבשביל הגוף שפכו ("געגאָסן") ריבוי תורה ומצוות, ולכן, כשיהודי פועל על עצמו ענין של ביטול במציאות, שואלים מלמעלה: מאי האי?! "היכן אתה?" — ועי"ז מתחדשת מציאותו, שזהו ענין של חידוש דבר, שבא ע"י הקדמת פעולה של קדושה.

ה. וכל זה — בכל ערב ר"ח, ועאכו"כ וביתר שאת בערב ר"ח שחל בשבת:

ביום השבת נעשית כל מציאות העולם באופן נעלה יותר, וכפי שמצינו שגם המאכלים הגשמיים הם באופן נעלה יותר, שלכן, "פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"²³,

— ולכן, הענין דהכנסת אורחים אינו דבר המוכרח בשבת כמו ביו"ט²⁴, דכיון ש"פרש חגיכם קאמר", הנה כדי לבטל זאת, יש צורך בהכנסת אורחים, "אושפיזין", שהם האורחים של הקב"ה כו' (כמבואר בזהר ובכמה ספרים)²⁵, וכמ"ש²⁶ "ושמחת בחגך אתה ובנך וגו' והלוי והגר וגו'", "ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך". אמנם גם בשבת ישנו הענין דהכנסת אורחים ומתוך שמחה, כפי שרואים במנהג ישראל (ש"תורה היא"²⁷), אבל אין בזה הכרח כמו ביו"ט —

ועד שגם השינה בשבת היא באופן נעלה יותר — שינה בשבת תענוג²⁸.

וכמו"כ מצינו בירושלמי²⁹ שאפילו עם הארץ אינו משקר בשבת, ואפשר לסמוך עליו בנוגע לפועל בעניני דמאי ומעשר כו', והיינו, לפי שיום השבת פועל (לא רק על נפש האלקית כפי שהיא למעלה, ולא רק כפי שירדה ונתלבשה בגוף, אלא) אפילו על נפש החיונית הבהמית, שבכחה הוא הדיבור ע"י נענוע השפתיים.

27) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז אור"ח סוסק"פ. סתל"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.

28) סידור קול יעקב. וראה לקו"ש חיי"ב ע' 254. וש"נ. 29) דמאי רפ"ד. רמב"ם הל' מעשר רפ"ב.

22) ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע רנט. וש"נ.

23) זח"ב פח, ב. וראה תו"א ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.

24) ראה גם תו"מ חמ"ו ע' 370. וש"נ.

25) ראה גם ספר הערכים חב"ד (כרך ד) ערך אושפיזא דיו"ט; אושפיזא דשבת (ע' שכא ואילך; ע' שכד ואילך). וש"נ.

26) פ' ראה טז, יד ובפרש"י. שם, יא.

וכיון שביום השבת מתעלה כל מציאות העולם, הרי זה מסייע לעבודה של ערב ר"ח בענין של ביטול במציאות:

אע"פ שבכל ערב ר"ח ישנו ענין הביטול (הן באדם והן במציאות העולם) — אין זה נראה בגלוי; ורק ביום השבת הרי זה נראה בגלוי במציאות העולם.

ונמצא, שנוסף על הסיוע שמסייע הקב"ה בכללות העבודה, הנה בער"ח שחל בשבת מסייעת גם מציאות העולם עצמו בעבודה דער"ח בענין הביטול.

וזהו הטעם שדוקא בער"ח שחל בשבת מפטירין "מחר חודש", אף שבכל ערב ר"ח צריכה להיות העבודה ד"יפקד מושבך" — כי, בכל ערב ר"ח אין זה ענין שבא בגילוי בעולם, אבל כשערב ר"ח חל בשבת, אזי רואים בגלוי בעולם את ענין הביטול במציאות, ולכן קורין בגלוי את ההפטרה ד"מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך", ובברכה לפני' ולאחריו, שזה מורה על ודאות הדבר "בלי שום ספק וס"ס בעולם" (כמבואר באגה"ת³⁰).

ו. וע"י הענין ד"כי יפקד מושבך", ביטול המציאות לגמרי, ובפרט ביום השבת, שאז נמשך הענין בגלוי במציאות העולם — נעשה הענין ד"ונפקדת", באופן ד"יעלה ויבוא ויגיע כו",

ועד להחידוש שיהי' בגאולה העתידה — "שהם עתידים להתחדש כמותה", כפי שאומרים בברכת קידוש לבנה²¹,

וענין זה קשור עם "דוד מלך ישראל חי וקיים"³¹, אף שעברו ריבוי שנים מזמנו של דוד, ולאחריו הי' שלמה וכו',

וכסיוס ההפטרה: "עד דוד הגדיל"³², כמבואר בכמה דרושים³³ שקאי על מציאותו של דוד כפי שתהי' לעתיד לבוא, כמ"ש³⁴ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, בחודש כסלו, חודש הגאולה, ובתחלתו ממש, אמן כן יהי רצון.

* * *

ז. האמור לעיל שהעבודה דערב ר"ח צריכה להיות באופן של

(30) פי"א (ק, א). גם סד"ה ויאמר גוי' מחר חודש דש"פ

(31) נוסח קידוש לבנה (ר"ה כה, א). תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו תשכ"א (תר"מ

(32) שמואל-א שם, מא. חכ"ט ע' 202 ואילך.

(33) ראה סה"מ תרל"ג ח"א ע' רס. וראה (34) יחזקאל לז, כה.

ביטול במציאות, "יפקד מושבך", ועי"ז נעשה הענין ד"ונפקדת", "להתחדש כמותה", כשם שמולד הלבנה הוא לאחרי שמתעלמת לגמרי — עדיין דורש ביאור, דלכאורה, אין הדברים דומים זל"ז כלל:

בנוגע למולד הלבנה — הרי זה דבר הפשוט (כמ"ש בספרי התוכנים, ומובא גם בספרי חסידות ומוסר)³⁵ שבלבנה עצמה אין חילוק ושינוי כלל בין קודם המולד ולאחר המולד: חצי כדור הלבנה שכנגד השמש — מאיר תמיד, וחצי כדור הלבנה שאינו כנגד השמש — חשוך תמיד; החילוק הוא רק לגבי האופן שהלבנה נראית לארץ ולדרים עלי' — שברגע שלפני המולד לא רואים את הלבנה כלל, ולאחרי מולד הלבנה מתחילים לראותה, ועד שבאמצע החודש רואים אותה במילואה. ואילו בנוגע לעבודתו של יהודי בערב ר"ח — הרי כדי להתחדש נדרש ממנו להיות בטל לגמרי באמת, היינו, שלאמיתו של דבר לא תהי' לו מציאות לעצמו כלל, ולא רק שיהי' בטל לעיני הרואים, ביטול מעושה ("א' געמאכטן ביטול"), שאינו ענין אמיתי.

וא"כ, איך אפשר ללמוד ממולד הלבנה בנוגע לעבודתו של יהודי, בה בשעה שמדובר אודות ענינים שונים לגמרי שאינם דומים זל"ז כלל?! ולהעיר, שאפילו אם ענין זה הי' נאמר באופן של משל בלבד, הי' הדבר דורש ביאור, כיון שמשל שבתורה צ"ל מכוון בכל הפרטים³⁶ (ורק לפעמים אומרים משל שאינו מכוון בכל הפרטים, אלא רק בנוגע לענין אחד, וכפי שמחלק הרמב"ם³⁷ בין כללות המשל לפרטים שבו); וביותר יוקשה, כיון שאין זה רק משל בלבד, אלא יתירה מזה, שהלימוד של כל הענין הוא מחידוש הלבנה, כלשון חז"ל²¹: "שהם עתידים להתחדש כמותה", ולכאורה, איך אפשר ללמוד מהלבנה בנוגע לעבודתו של יהודי, בה בשעה שבענין הלבנה החילוק הוא רק לגבי הארץ והדרים עלי', שדוגמתו בעבודה היינו בשביל הזולת, ואילו עבודתו של יהודי צריכה להיות (לא רק לעיני הרואים, אלא) באופן של ביטול אמיתי?

ח. והביאור בזה:

ובהקדמה — שכיון שהתורה היא תורת אמת, שמסתכלת על אמיתתו של כל דבר, היינו, לא על חיצוניותו, אלא על תכליתו וכוונתו כו', הרי מובן, שדבר שאינו ממלא את תכליתו וכוונתו, אינו דבר אמיתי.

(37) בהפתיחה למו"נ בדרך השני'. וראה

גם תר"מ שם. וש"נ.

(35) ראה תר"מ חט"ז ע' 104. וש"נ.

(36) ראה גם תר"מ ח"ס ע' 148. וש"נ.

ובמכ"ש מנהר המכזב אחת לשבע שנים³⁸, שאצל חכם אמיתי "הרואה את הנולד"³⁹, אינו נחשב לדבר אמיתי, כיון שנפסק לאחרי זמן, ועאכו"כ שכאשר אינו ממלא תכליתו בשעה זו, אינו נחשב לדבר אמיתי. — הוא אמנם דבר שלם, שיש בו אורך ורוחב ועומק, אבל, אם אינו ממלא את תכליתו וכוונתו, הרי זה כמו שאין מציאותו קיימת. ובנוגע לעניננו:

כתיב⁴⁰ "ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים וגו' להאיר על הארץ", והיינו, שהתכלית של הלבנה (וכן השמש וכו') היא "להאיר על הארץ", ולכן, גם כאשר הלבנה היא בשלימותה, באורך ורוחב ועומק, הנה אם אינה ממלאת את תפקידה להאיר על הארץ, אזי — ע"פ תורה — לא קיימת מציאותה של הלבנה, כי, האורך והרוחב של הלבנה, הם רק דברים טפלים, ואילו עיקר מציאותה היא להאיר, ולכן, כשאינה מאירה, לא קיימת מציאותה, שהרי ע"פ דין כ"שבטל העיקר בטלה הטפלה" (כדברי המשנה⁴¹).

כלומר: מציאות הלבנה לאמיתתה היא — כשמאירה על הארץ. כשמאירה בשלימותה, אזי מציאותה היא בשלימותה; כשמאיר רק רבע הלבנה, אזי מציאותה היא לרביע; וכאשר אינה מאירה כלל — כמו ברגע שלפני המולד — לא קיימת מציאותה כלל.

ועפ"ז מובן מ"ש "שהם עתידים להתחדש כמותה" — כיון שגם מולד הלבנה הוא חידוש מציאותה, לפי שבהיותה בהעלם, אפילו לא נקודה בלבד, שאינה מאירה כלל, אזי לא קיימת מציאות הלבנה; מציאותה עתה אינה אלא שהיא במצב של הכנה שלאח"ז יהי מולד הלבנה, ואז תוכל למלא את הכוונה והתכלית "להאיר על הארץ".

ט. וכן הוא בנוגע לבנ"י:

מציאותם של בנ"י קיימת תמיד באופן נצחי, שהרי בנ"י הם "מעשה ידי להתפאר"⁴², ולכן, כשם שהקב"ה הוא נצחי, כך גם בנ"י — מעשה ידיו — הם נצחיים. אבל, כל זמן שבנ"י נמצאים בגלות, קודם ביאת המשיח, אינם יכולים למלא את הכוונה והתכלית — "אני נבראתי

(41) כלים ספ"ט.

(38) פרה פ"ח מ"ט.

(42) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ

(39) תמיד לב, א.

חלק.

(40) בראשית א, יד-טו.

לשמש את קוני⁴³, כי, כל זמן שלא הגיע עדיין המעמד ומצב ד"שם נעשה לפניך .. כמצות רצונך⁴⁴, לא יכול להיות השימוש לקונו כדבעי. אמנם לומדים תורה ומקיימים מצוות, אבל אין זה בשלימות, "כמצות רצונך" — לא רק בנוגע לקרבנות, אלא גם בנוגע לשאר המצוות, כדאיתא בספרי (והובא בפירוש רש"י על התורה)⁴⁵ שקיום המצוות בזמן הגלות הם בבחי' "ציונים", "הציבי לך ציונים"⁴⁶, "כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו".

וכיון שהענין ד"שם נעשה לפניך .. כמצות רצונך" אינו תלוי בבנ"י — שהרי כל זמן שביהמ"ק אינו קיים, אסור להקריב קרבנות, ואסור לבנות ביהמ"ק לבד, כיון שמישח צריך לבנותו, כמ"ש הרמב"ם⁴⁷ שמישח "בנה מקדש במקומו", ומשיח יכול לבוא רק כשהקב"ה ישלח אותו — טוען יהודי להקב"ה: מה רצונך ממני?! — בראת אותי, ופסקת בתורה ש"אני נבראתי לשמש את קוני", ואינך נותן לי את האפשרות לקיים זאת!

ומזה מובן, שגם כאשר יהודי נמצא בזמן הגלות במעמד ומצב שיש לו כל טוב והרחבה בכל הענינים הגשמיים — הרי הוא טוען להקב"ה, שאין לו הנאה מכל הענינים הגשמיים ("עס גייט אים ניט אַיין"), כיון שאין זה התכלית שלו; התכלית שלו היא — "נעשה לפניך .. כמצות רצונך", ולולי זאת, לא קיימת מציאותו!

צריכים אמנם את ההרחבה בענינים הגשמיים — אבל זהו רק כדי שיוכלו להתמודד עם קושי הגלות, וכל מציאות הגלות אינה אלא הכנה למעמד ומצב דלעתיד לבוא (ע"ד האמור לעיל שהרגע שלפני המולד הוא רק הכנה למולד הלבנה), אבל, עד כמה הוא השיעור?! ...

וזהו הענין "שהם עתידים להתחדש כמותה" — שלעתיד לבוא יוכלו בנ"י למלא את תכליתם בשלימות, להאיר את העולם, כמו הלבנה, שכשמתחילה להאיר (לאחרי המולד) אזי ממלאת את תכליתה "להאיר על הארץ".

י. אך עדיין נשאלת השאלה: מהו ה"רעש" ("שטורעם") שעושים

45) עקב יא, יח. וראה רמב"ן אחרי יח,

44) נוסח תפלת המוספין. וראה ת"ח כה.

46) ירמ' לא, כ.

47) ה' מלכים ספ"א.

43) משנה וברייתא קידושין בסופה.

44) נוסח תפלת המוספין. וראה ת"ח

ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך

סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך). ועוד.

ממולד הלבנה, בה בשעה שזהו מאורע שקורה בכל ר"ח, כל כ"ט ימים (לערך), כפי שהולך ונמשך זה אלפי שנים?!

בשלמא בנוגע להחידוש של בני", "שהם עתידים להתחדש" — הרי זה ענין שאירע פעם אחת בגאולה ממצרים, ויהי עוד הפעם בגאולה העתידה, עלי' נאמר⁴⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"; אבל חידוש הלבנה — "להתחדש כמותה" — הו"ע שישנו תמיד.

והרי לא מדובר כאן אודות חידוש הלבנה לעתיד לבוא, כמ"ש⁴⁹ "והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתיים כאור שבעת הימים" [כב' הפירושים שבזה⁵⁰: (א) אור הלבנה יהי' כמו אור החמה דעכשיו, ואילו אור החמה אז יהי' גדול יותר, (ב) אור הלבנה יהי' כמו אור החמה זא], אלא אודות חידוש הלבנה בכל ר"ח, וא"כ, מהי ההפלאה ("וּוּאָס איז אַזוי דער געוואַלד") שבענין זה?!

יא. והביאור בזה — ע"פ הוראת התורה "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"⁵¹, "לא .. כדיוטגמא ישנה .. אלא כחדשה"⁵², ויתירה מזה: "חדשים"⁵³ (ללא כ"ף הדמיון). וזהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, ועד שרש"י מביא זאת בפירוש פשוטו של מקרא, ששייך לבן חמש למקרא. ובאמת הרי זה דבר חדש — "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"⁵⁴.

ולכן מכריזים בכל יום "מודה אני לפניך .. שהחזרת בי נשמתו בחמלה רבה אמונתך" — דלכאורה, מהי ההתפעלות שבדבר שמיד כשניעור משנתו צריך להזדרז ולהכריז "מודה אני לפניך .. שהחזרת בי נשמתו", הרי כך אירע גם אתמול ושלשום, וכאשר שוכב לישון בלילה, הנה ע"פ דין התורה (בנוגע לכמה ענינים)⁵⁵ בטוח הוא שיקום למחרת בבוקר, וא"כ מהי גודל ההתפעלות מזה "שהחזרת בי נשמתו"? — כיון שהאמת היא שנעשה "ברי' חדשה"⁵⁶, שהרי הקב"ה בורא את העולם מחדש בכל יום.

(48) מיכה ז, טו. פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.

(49) ישעי' ל, כו.

(50) נוסח ברכות ק"ש שחרית.

(50) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך

(51) ראה אנציק' תלמודית (כרך יד

אור הלבנה ס"ח (ע' שטו). וש"נ.

בתחלתו) ערך חזקת חיים בתחלתו. וש"נ.

(51) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סס"א ס"ב.

(52) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח רס"ד. רס"ו.

וש"נ.

רס"ז. ועוד.

(52) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו.

ויתירה מזה — כפי שמבאר רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁵⁷ שחידוש הבריאה הוא בכל רגע ורגע, ולא כמו אלו "שטועין בדמיונם הכוזב שמדמין מעשה ה' עושה שמים וארץ למעשה אנוש ותחבולותיו וכו'" — שדמיון כזה הוא שטות הכי גדול, דכיון ש"מעשה שמים וארץ הוא יש מאין .. צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו"⁵⁸, כמו בששת ימי בראשית — שזהו ענין המוכרח ע"פ שכל, ומי שאינו סבור כן, הנה לא זו בלבד שחסר אצלו בענין של "פרומקייט", הידור, או שאינו חריף בשכלו ("פאַרשפיצטער"), אלא הוא "פרא אדם" ...!

וכיון שכן, צריכים כל עניני התורה להיות "חדשים", וכפי שאמרו רז"ל בנוגע ללימוד התורה: "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו"⁵⁹, כיון שזהו דבר חדש כמו בפעם הראשונה.

יב. ועד כדי כך גדול ההכרח להזהיר ולהבטיח את הענין ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (או "חדשים") — שא' המקומות בחומש שבהם נזכר ענין זה הוא בפסוק⁶⁰ "אשר אנכי מצוך היום" שבקריאת שמע: כאשר יהודי אומר בק"ש "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"⁶¹, הרי הוא מכוין על ענין המס"נ (שהרי לא בשופטני עסקינן⁶² ולא ברישעי עסקינן⁶³, שאינם מכוונים); ולאח"ז אומר "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"⁶⁴, "בכל מדה ומדה כו"⁶⁵, שזהו ג"כ ענין של מס"נ.

ואעפ"כ, גם כשיהודי אוחד במס"נ, צריך להזהיר ולהבטיח הענין ד"כחדשים" — שגם המס"נ תהי' באופן של חידוש, שהרי גם ענין המס"נ יכול להיות באופן של "מצות אנשים מלומדה"⁶⁶, ולכן צריך להבהיר שיהי' זה ענין חדש.

וככל עניני התורה — צריך גם ענין זה להיות באופן ש"אל יבוש מפני המלעיגים"⁶⁷, שהרי יתכן שיהיו כאלו שילעגו ויאמרו: מה עושים כזה רעש מאמירת "מודה אני" — מדובר אודות יהודי שחי כו"כ שנים, ובכל יום מכריז בהתפעלות: "מודה אני לפניך .. שהחזרת בי נשמת",

(63) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(64) שם, ה.

(65) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ.

(66) ישעי' כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג).

(ב). ובכ"מ.

(67) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח בתחלתו.

וש"נ.

(57) בתחלתו.

(58) שם רפ"ב.

(59) ברכות כב, א. וש"נ.

(60) ואתחנן שם.

(61) שם, ד.

(62) ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז,

א. ועוד.

ולכאורה, מה יש להכריז זאת בתמידות — הרי זה דבר ישן שכבר אירע ריבוי פעמים! — מי שממשיך להרעיש על זה, בודאי אינו מן הישוב!... ועל זה באה ההוראה: "אל יבוש מפני המלעיגים"; צריך לידע שהתורה אינה דבר ישן, אלא "בכל יום יהיו בעיניך חדשים".

יג. וזהו גם ה"לימוד זכות" — שכשנפגשים יחד מאות יהודים דתיים, שומרי תומ"צ, כדי לבחון את המצב שלדאבוננו אינו כדבעי, וצריך לתקנו, ובפרט בנוגע לנוער, הנה לכל לראש עושים ועדה ("קאָמיטי"), ומחליטים... לערוך עוד אסיפה, ואח"כ מחליטים להכניס ל"הנהלה" את אלו ש"הרעישו" על זה (בחשבם שעי"ז יתקנו את המצב...), ויתנו להם רשות ליתן ביקורת.

אבל זה לא יעזור כלום, כיון שלא זה מה שהם מחפשים:

הם לא רוצים להכנס להנהלה, והסיבה לכך שעזבו היא לא בגלל שעד עתה לא הכניסו אותם להנהלה; הם לא מבקשים רשות ליתן ביקורת, כיון שגם בלי קבלת רשות מבקרים הם את אלו ש"מוכנים" לתת להם "רשות" ליתן ביקורת...

הם מחפשים את האמת, כיון שמעולם לא ראו דרך אמיתית — לא אצל ההורים, ולא אצל המחנכים ומדריכים, ולכן הלכו לחפש זאת במקום אחר.

תנו להם את האמת, ואז תוכלו להחזיר אותם!

וכמובן⁶⁸ בפשטות, שכשיש סיבה ומסובב, ורוצים לבטל את המסובב — צריכים לתקן את הסיבה, ואם רק ידחו את המסובב, לא יועיל מאומה, כי, כל זמן שהסיבה הולכת ופועלת, הולך ופועל גם המסובב. ולכן צריכים בנדו"ד לברר מהי הסיבה למצב הנ"ל, וכשיבטלו את הסיבה, הנה בדרך ממילא יתבטל המסובב.

ובכן: הסיבה היא — שהנוער לא ראה מעולם את דרך האמת, לא אצל ההורים, ולא אצל המחנכים ומדריכים, ולכן הלכו לחפש את האמת בשדות — לא ב"כרמים", אלא ב"שדות", כפי שיוודעים בעצמם שהם "שדות" — אולי ימצאו שם משהו!

אצל ה"ראַבײַס" שלהם לא ראו את יוקר התורה, ושגם בימינו אלו נשארה אותה התורה⁶⁹.

69) חסר קצת (המו"ל).

68) מכאן עד סיום השיחה נרשמו רק

ראשי-פרקים (המו"ל).

בימינו צריכים להקרא "ראב"י דאקטאָר". — "ראב"י" לבד לא מספיק לו, אלא יש צורך לבזבז ארבע שנים בלימוד חכמות העולם, כדי לקבל תואר ("דיגרי" — "פיי־אייטש־די" (PhD), או אותיות אחרות...), ולהקרא "ראב"י דאקטאָר" — למרות שהאמת היא שכל שאר החכמות אינם בערך כלל לתורה ש"היא חכמתכם ובינתכם" אפילו "לעני העמים"⁷⁰, שגם הם יודעים שיהודי יכול להקרא "חכם" ו"נבון" דוקא ע"ז שלומד תורה, ש"היא חכמתכם ובינתכם לעני העמים"!

ולא עוד אלא שיש כאלו שחותמים בשם "דאקטאָר" לפני "ראב"י", שבכך מראים שלא זו בלבד שזקוקים גם לתואר "דאקטאָר", אלא זהו אצלם העיקר!

למה לא מספיק "ראב"י" לבד, למה לא מספיק לימוד התורה? — בגלל שבזמן הזה, טוען הוא, אי אפשר להתקיים בעולם עם תורה בלבד. — צריכים אמנם תורה ומצוות בשביל "עולם הבא", אבל כדי לחיות בעולם הזה, אי אפשר עם תורה בלבד, אלא חייבים להוציא "תואר" — לא כדי שיהי' לו "קרדום לחתוך בו", כפי שהיו משתמשים פעם בתירוץ זה, אלא כפי שעושים בימינו, שהולכים לאוניברסיטה ("קאָלעדזש") בשביל התואר עצמו!

ובכלל, בימינו אלו, כשפוגשים בחור־ישיבה ברחוב, ושואלים אותו אם הוא למד יותר מאשר בית־ספר תיכון ("היי־סקול"), ומשיב בשלילה — אינו נחשב לאדם השלם, חסר לו בשלימות האדם! ... — מדוע לא שואלים אצלו כמה מאות דפי גמרא הוא למד, כמה מאות מאמרי חסידות הוא למד, עד כמה הוא מהדר במצוות? — הרי כל שאר הענינים אינם נחשבים מאומה לגבי התורה! ואעפ"כ, מה שואלים? — אודות לימוד חכמות העולם!

וכן הוא אצל הראב"י' והמדריכים הרוחניים עצמם — שהם מתגאים דוקא בלימוד חכמות העולם, ואילו בנוגע לתורה, אומר שזה טוב עבור "עולם הבא", ויוצא י"ח בכך שלמד פעם בישיבה, וגם שולח את בנו לישיבה, אבל עכשיו — במקום ללכת ולהכריז שהדרך היחידה לשלימותו של יהודי למטה בעוה"ז היא דוקא ע"י לימוד התורה, הרי הוא מתגאה בכך שבזבז ("גע'פטר'ט") ארבע שנים בשביל ענינים כאלו שלגבי "חכמתכם ובינתכם לעני העמים" הרי הם כאין ואפס ממש!

ולכן, באים אליו הנער או הנערה בטענה: כיון שאתה אומר

שצריכים להתנהג ע"פ דרישת התורה, שהיא האמת היחידה — למה אתה בעצמך מתנהג באופן שמורה שבימינו אלו לא די בתורה בלבד?! ולכן מסיקים שכאן לא רואים את האמת, ולכן הולכים למקום אחר.

ועל זה טוען, שבימינו אלו אי אפשר להשפיע אא"כ יש גם "תואר", ולכן, אם לא ישיג "תואר", לא יוכל לפעול מאומה.

אבל האמת היא — להיפך: תראה להם שהתורה היא העיקר, ובכדי להשפיע, לא צריך ענינים אחרים, אלא תורה בלבד!

ובכן: אלו שאין להם "תואר" — תבוא עליהם ברכה, כיון שמראים שאין צורך בכך, וסוכ"ס יתברר שכולם יכולים להסתדר בלי "תואר"; אבל אלו שנכשלו ויש להם כבר "תואר" — עליהם לנצל זאת לטובה — לצאת ולהכריז [אלא שאינם חפצים בכך...] שיש להם "תואר", והם יודעים שזהו דבר שאין בו ממש!

— אלו שאין להם "תואר", אינם יכולים להכריז שאין בזה ממש, כיון שישאלו אותם: מניין לך?! ... אבל אלו שיש להם "תואר", יכולים לצאת ולהכריז: "אני הגבר ראה עני"ן... יש לי "תואר", ואני יודע שלגבי תורה ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" הרי זה כאין ואפס! — דבריו יהיו נשמעים!

יד. וכמו כן כשצריך להחליט בנוגע לענין מסויים — לא מסתכלים איך ענין זה הוא ע"פ תורה.

לכאורה: כשנערכת אסיפה של מאות יהודים דתיים, שבה עומדים להחליט דבר-מה — צריכים לכל לראש להסתכל כיצד צ"ל ע"פ תורה. ולפעול, לא מזכירים זאת כלל, עד שנעמד בחור בן שמונה-עשרה ואומר שצריך לחשוב מהי דעת תורה! — ישבו שם רבנים, מנהיגים, מדריכים וכו', ואף אחד לא חשב לשאול מהי דעת תורה!
זאת ועוד:

הסדר אצל בני"ה הי' תמיד שבשעה שכותבים מכתב וכיו"ב, כותבים תחילה: ב"ה. ועד"ז מתחילים כל ענין בהזכרת שמו של הקב"ה⁷¹.

ומזה מובן גם בנוגע לאסיפה⁷² — שיש לפתוח בתפלה או דבר תורה, דכיון שמתאספים כדי להחליט דבר-מה, והרי בני-אדם שאינם אלא בשר-ודם יכולים לתעות, הנה לכל לראש יש צורך בתפלה: "ויהי

(71) ראה גם מכתב כ"ה שבט תשכ"ג (72) ראה גם תר"מ חנ"ט ע' 358 ואילך.
(אג"ק מילואים), ובהנסמך שם.

נועם ה' אלקינו עלינו⁷³, "שתשרה שכינה במעשה ידינו"⁷⁴ — שלא להחליט דבר בלתי־רצוי, אלא דבר טוב; ולאח"ז יש צורך לעשות כלי להמשכת ברכתו של הקב"ה, וכיון שהכלי לכל הברכות הוא לימוד התורה, יש לפתוח בדבר תורה. ורק לאח"ז יכולים לגשת לדבר אודות עניני האסיפה.

ואם תמצי לומר — הרי זה דין בשו"ע⁷⁵: לכל לראש צריך ללכת לבית הכנסת, ומבית הכנסת לבית המדרש, ורק אח"כ "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁷⁶.

ולפועל — דיברו כולם ענינים שונים, אודות וויעטנאם וכיו"ב, ולא אמרו דבר־תורה.

וכיון שהם בכל זאת יהודים דתיים, החליטו, שבשבת יתחילו את האסיפה עם דבר־תורה.

אבל באמת, בנוגע לתורה אין חילוק בין שבת לימות החול, שרק בשבת יצטרכו לפתוח בדבר־תורה, ולא בימות החול, הן מצד ההסברה שבדבר, שהתורה היא תמיד בשוה, ויתירה מזה מצד אמונה — דכיון ש"אין עוד מלבדו"⁷⁷, איך ניתן לחלק בין ימות החול לשבת — הרי אותו הקב"ה ואותה התורה (כפי שניתנה לפני שלשת אלפי שנה, וכפי שהיתה לפני אלף שנה ומאה שנה, כשנתגלה ענין בתורה ע"י תלמיד ותיק) נמצאים תמיד בכל מקום!

ובכן: הסיבה לכך שלא פותחים בדבר תורה בימות החול היא — בגלל שה"ראַביי" מתבייש לדבר דברי תורה!...

ולפלא: הוא בעצמו מתפלל בבוקר, ואח"כ לומד שיעור בתורה. ולא רק הוא נוהג כך, אלא כך נוהגים כולם. אבל זהו מה שהם עושים זאת בתור "יחידים"; ואילו בבואם לכינוס ("קאָנווענשאָן"), וצריך לדבר בענין של רבים, בקשר להנעשה בעולם בימינו — אזי מתביישים לדבר דברי תורה; הדיבור בדברי תורה הי' טוב לפני שלשת אלפי שנה, אבל לא בזמן הזה, כשצריכים לדבר לפני אנשים, שילעגו ממנו ויאמרו שהתורה היא דבר ישן, והוא לא חי עם ההוה... ובגלל זה יעזבו אותו. ולכן משאיר את דברי התורה ליום השבת, שהוא יום קדוש, משא"כ בימות החול.

75 אדה"ז אר"ח רסקנה. וש"נ.

76 ברכות לה, ב.

77 ואתחנן ד, לה.

73 תהלים צ, יז.

74 ראה פרש"י עה"פ. פקודי לט, מג.

שמיני ט, כג.

אבל אין האמת כן. אף אחד לא יעזוב! וכפי שראו במוחש כמ"פ, שכשדיברו דברי תורה, עמדו כולם והקשיבו. אלא שהוא מתבייש לדבר דברי תורה.

טו. ועל זה באים הנער או הנערה בטענה: אתה אומר בכל יום בתפלה: "כי הם חיינו ואורך ימינו", היינו, שהתורה היא חיותו של יהודי, וא"כ, מדוע אתה מתבייש לדבר דברי תורה?!

הנוער לא רואה — לא אצל ההורים ולא אצל המנהיג הרוחני — תנועה של מס"נ עבור יהדות, ובמילא אינו רואה שהתורה היא האמת היחידה.

ומוסיף לשאול: מהו החילוק בין הכינוס של יהודים דתיים לשאר הכינוסים — בשניהם מתחילים עם יושב-ראש ("טשערמאָן") וכל שאר הענינים, וא"כ, במה שונה היהודי?!

ועוד ענין בזה — שזוהי עיקר הצרה: אם הם מחלקים בין שבת לימות החול בנוגע לתורה — יאמר מישהו אחר שהוא יעשה חילוק זה בנוגע להנהגה ע"פ שו"ע!

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁸, שבבריסק חי יהודי שהי' נקרא חיים ה"בול-עץ" ("חיים דער קלאָץ") — מתמיד גדול שלמד שמונה עשרה שעות במשך המעט-לעת, שהי' יושב על "בול-עץ" [כיון שלא הי' לו כסא! — אצלו התבטא ענין ה"עשירות" בכך שלא הי' צריך לישב על הרצפה, אלא הי' יכול לשבת על "בול עץ"], ומרוב שהי' מתענע בשעת הלימוד (כמבואר בזהר ובספרים⁷⁹ הענין שבוה), נחקק ב"בול-עץ" כמין מקום מושב — שבהיותו בן חמשים או ששים שאלו אותו מדוע לומד הרבה כ"כ, מבלי להתחשב בבריאותו, והשיב, שאם הוא יפסיק ללמוד 18 שעות במעל"ע, עלול יהודי אחר להמיר את דתו (כפי שהיו אומרים פעם⁸⁰: "בייטן דעם רענדל") רח"ל!...

והוסיף להסביר, שהעולם בנוי באופן של שלבים: הוא לומד 18 שעות במעל"ע, ויש מי שלומד 16 שעות, 14 שעות, 8 או 6 שעות. ואלו שאינם יכולים ללמוד — מהדרים במצוות, מאריכים בתפלה, אומרים תהלים כו'. ואלו שלמטה מהם — עושים פחות, ועד שיש כאלו שהם רק שומרי שבת, או רק יו"ט. ולמטה מזה — אלו שבאים לבית-הכנסת

78) ראה סה"ש תרפ"ד ע' 57 ואילך. 79) ראה זח"ג ריח, סע"ב ואילך. וראה גם תר"מ חנ"ב ע' 343. וש"נ. גם תר"מ שם. וש"נ.

80) ראה גם תר"מ חמ"ו ע' 149. וש"נ.

רק בר"ה ויוהכ"פ [כפי שאומרים כאן: יהודי — שלש פעמים בשנה], ועד שיש מי שכל שייכותו ליהדות מתבטאת בכך שהולך לביהכנ"ס ביוהכ"פ; הוא לא יכול להתפלל, ואינו יודע מאומה, אבל הוא יודע שביהכ"פ צריך יהודי להיות בביהכנ"ס.

ובכן: אם הוא יפסיק ללמוד 18 שעות אלא ילמד רק 17 שעות, הנה זה שלמטה ממנו יפחית שעה מלימודו, וכן כל השאר ירדו דרגא אחת למטה, ועד לזה ששייכותו ליהדות מתבטאת בכך שיודע שביהכ"פ צריך יהודי להיות בביהכנ"ס — שאם ירד דרגא, אזי ימיר את דתו רח"ל! ...

ועד"ז בעניננו: כשרואים שיהודים דתיים מחלקים בין שבת לימות החול, שבשבת יש צורך בדברי תורה ולא בימות החול — עלולים יהודים אחרים שלא לציית לשו"ע בימות החול, ועד שיהיו כאלו שלא יצייתו לשו"ע בכלל, ויאמרו שאין בו צורך!

ולכן מוכרח יותר שבאסיפה הנ"ל יתחילו בכל יום עם תפלה, ולאח"ז אמירת דבר-תורה, וברבים דוקא, ולא רק בהתחלת האסיפה, אלא גם באמצעה ובסופה, וגם בהשקו"ט באסיפה עצמה צריך לכל לראש לברר הענין ע"פ תורה, ורק ע"פ זה יש לדבר בנוגע לעניני העולם.

וכאמור, שהסדר הוא שמתחילים מבית הכנסת, ומבית הכנסת לבית המדרש, ואח"כ "הנהג בהן מנהג דרך ארץ" — "הנהג בהן" דייקא (דלכאורה הול"ל "הנהג מנהג דרך ארץ", ומהו הפירוש "הנהג בהן") — ש"מנהג דרך ארץ" גופא צ"ל "בהן", "עם דברי תורה"⁸¹, היינו, כפי הנדרש ע"פ תורה, ע"פ בית הכנסת ובית המדרש שמהם בא.

טז. ובנוגע לכל האמור לעיל — אין להמתין למחר, אלא צריך מיד להתחיל ללכת בכיוון הנכון, כמובן ממארז"ל⁸² "כל דור שאינו נבנה (ביהמ"ק) בימיו מעלין עליו כאילו כו", כך, שכל יום שלא מצילים את הנוער, הרי זה כמו שדוחים אותם.

וישנה ההבטחה שאם רק יעסקו בזה אזי יצליחו — כמ"ש בפרשה שעומדים לקרוא בתפלת מנחה: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"⁸³, שגם בצאתו "חרנה", "לחרון אף של מקום בעולם"⁸⁴, היתה הליכתו באופן ש"וישא יעקב רגליו"⁸⁵, כפירוש רש"י: "נשא לבו את רגליו ונעשה

(83) ר"פ ויצא.

(84) פרש"י ס"פ נח.

(85) שם כט, א.

(81) פרש"י ברכות שם.

(82) ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש

תהלים קלז, ז.

קל ללכת", כיון ש"נתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה" — ש"יהי אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך וגו'"⁸⁶.

אבל צריך לידע ש"הנה ה' נצב (ובאופן ד"נצב מלך"⁸⁷) עליו"⁸⁸, וכפירוש המדרש⁸⁹ ("א מורא'דיקער טייטש"): "הצדיקים אלקיהם מתקיים עליהם, שנאמר והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם".

אלא שזהו בנוגע ליעקב; אבל רבינו הזקן מביא זאת בתניא [ספר של בינונים, ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"⁹⁰] בתור הוראה לכל אחד מישראל: "והנה ה' נצב עליו כו' ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי"⁹¹ — דלכאורה אינו מוכן⁹²: הרי אין דרכו של רבינו הזקן להביא לשונות של פסוקים בתור מליצה, וא"כ, הי' צריך לומר רק "והנה ה' בוחן כליות ולב כו'", ולמה מקדים "והנה ה' נצב עליו"? — ללמדנו שהענין ד"ה' נצב" ("אלקיהם מתקיים") הוא "עליו", שתלוי בכל אחד מישראל, ולכן הקב"ה "בוחן כליות ולב אם עובדו כראוי", בגלל שזה נוגע להקב"ה בעצמו!

וכאשר יהודי יודע שהכל תלוי בעבודתו, אזי עושה כל מה שביכלתו, ומתוך שמחה, ובאופן שנעשה "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁹³, ועד שעייז פועלים את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים היעוד⁹⁴ "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו" — ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים".

* * *

יז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש וגו' (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

יח. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁹⁵ "ויתן לך את ברכת אברהם", "שאמר לו ואעשך לגוי גדול"⁹⁶, והתברכו בזרעך⁹⁷, יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך",

(92) ראה גם תו"מ שם ס"ע 204 ואילך.

(93) שם, יד.

(94) ישעי' מ, ה.

(95) פרשתנו כח, ד.

(96) לך לך יב, ב.

(97) וירא כב, יח.

(86) שם כח, כ.

(87) מלכים"א כב, מח.

(88) שם, יג.

(89) ב"ר פס"ט, ג. וראה גם תו"מ חמ"א

ס"ע 205 ואילך.

(90) תניא רפי"ד.

(91) שם רפמ"א.

— דכיון שסיבת ברכה זו היא בגלל שאמר לו "קום לך פדנה ארם .. וקח לך משם אשה"⁹⁸, עכצ"ל, שגם "ברכת אברהם" היא בשייכות להשידוך: "אעשך לגוי גדול, והתברכו בזרעך", ובאופן שהליכתו בדרך ("קום לך") לא תגרום מיעוט פרי' ורבי' ומיעוט השם, כפי שהובטח לאברהם "ואעשך לגוי גדול", בשכר הליכתו ("לך לך")*; אלא שבאברהם עצמו לא נתקיימו ברכות אלו, ולכן "יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך".

ומ"ש בישמעאל "ונתתיו לגוי גדול"⁹⁹, אינו שייך ל"ברכת אברהם", כי רק "ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"כ ע' 116 ואילך.

* * *

ט. הביאור באגרת התשובה ספ"ד: (א) הדיוק בלקוטי לוי"צ¹⁰⁰ בלשון אדה"ז "מבינתו והתבוננותו", ולפנ"ז: "ובינתו להתבונן", (ב) ההוספה בביאור ד' אותיות שם הוי' בנפש האדם, ש"גם ההתבוננות .. נמשכה ג"כ מהתורה דאורייתא מחכמה נפקא היא בחי' יו"ד של שם הוי"ו¹⁰¹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁰² בלקו"ש חל"ט ע' 61 ואילך.

(* ורש"י מוסיף "והתברכו בזרעך" (אף שלא נאמר בהמשך "לך לך לך", אלא בענין העקדה) — כיון שבהמשך הכתוב כאן נאמר "ולזרעך אתך", והרי זרעך דיעקב ג"כ הוכרחו — ע"פ דברי יצחק כאן — ללכת בדרך (שהרי שלחו לארם, ומסיים "לרשתך את ארץ מגורך" — היינו שיחזרו לא"), ולכן הוכרח גם זרעך לברכה מיוחדת: "והתברכו".

ועפ"ז מובנים ההוספה והשינוי שבפרש"י — מל' הכתוב "והתברכו בזרעך", שפירושו, שבו מתברך אחר — ("הזרע) המבודך".

וי"ל שע"פ הנ"ל מדויק "ברכת אברהם" ל' יחיד (כי ב' הנ"ל תלויים זב"ז).

הם אותיות ו"ה ("והנגלות", ו"ה נגלות), ושם גופא נאמר כמ"פ שתורה היא בחי' חכמה. אבל באמת אין זו שאלה, כיון שיש ב' ענינים בתורה: יש ענין בתורה שקשור עם אות יו"ד, ויש ענין בתורה שקשור עם אות וא"ו. וכמודגש כאן גופא ש"עסק התורה והמצוות בקול ודיבור או מעשה הן אותיות ו"ה".
102) בשילוב שיחת ש"פ נח שנה זו.

98) פרשתנו שם, ב.

99) לך לך יז, כ.

100) הערות על ספר התניא ע' ל.

101) ומ"ש לפנ"ז ש"עסק התורה והמצות

.. הן אותיות וא"ו ה"א" — הננה שאלה זו מתעוררת כבר בחלק ראשון דתניא, ששם נאמר ש"דחילו ורחימו (הן) הנסתרות לה' אלהינו, ותורה ומצות הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות כו" (רפמ"ד), היינו, שתורה ומצות

כ. כאן המקום להעיר על דבר פלא — שיש ענינים בתניא שלא מבינים את הפירוש הפשוט בכוונת רבינו הזקן, ואף א' לא נעמד על זה. ולדוגמא:

באגה"ק¹⁰³ ד"ה קטנתי מסיים רבינו הזקן: "ומענה רך משיב חמה ורוח נכאה כו'". ולכאורה אינו מובן: מה מוסיף בתיבות "ורוח נכאה"? יש מי שרצה לומר שכוונת רבינו הזקן היא שגם "רוח נכאה" משיב חמה. ואינו מובן כלל: (א) למה צריך רבינו הזקן לומר אותו ענין ("משיב חמה") ב"פ? (ב) ועיקר: התיבות "רוח נכאה" מופיעים במשלי ג' פעמים¹⁰⁴, ובכולם לא מדובר אודות השבת חימה (כי אם לגבי מעלת השמחה, או לגבי היפך הענין ד"שמועה טובה תדשן עצם"¹⁰⁵ וכו'). וגם אם יתבאר (באיזה אופן שיהי') שכוונתו להסיום של א' מפסוקים הנ"ל — אינו מובן: למה לא הביא את סיום הפסוק, אלא רק רמזו בהוספת "כו'"; וכמו שלא כתב "מענה רך כו'" (או "גו'"), אלא הביא גם את הסיום "משיב חמה".

ויש לומר¹⁰⁶, דכוונתו לפסוק¹⁰⁷ "ורוח נכאה תיבש גרם", ד"גרם" ענינו תוקף וקשה להתפייס¹⁰⁸, וע"י "רוח נכאה" יהי' לא רק "משיב חמה", כי אם גם שיתפייסו, ועוד יותר: "וכולי האי כו' כמים הפנים וגו'". וכיון דפשוטו דהסיום בכתוב אינו בטוב, לכן רק רמזו ב"גו'".

כא. בהמשך להביאור באגה"ת ספ"ד בענין ההתבוננות שנמשכה מהתורה דמחכמה נפקא, ודיוק הלשון "נפקא", שקאי רק על הגילוי, אבל שורש התורה עצמה הוא בכתר¹⁰⁹ — סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: ובכללות — הרי זה החילוק בין נגלה תורה לפנימיות התורה¹¹⁰, שנגלה תורה הו"ע החכמה, ואילו פנימיות התורה היא למעלה גם מבחי' חכמה שבכתר כו' (שמרומז בקוצו של יו"ד). ולהעיר, שמצד דרגא זו, הנה גם המדות הם במדריגת המוחין¹¹¹.

(103) ס"ב. (109) לקו"ש שבפנים הערה 48.
 (104) טו, יג. יז, כב. יח, יד. (110) בענין זה נזכר גם מ"ש (משלי יא, 105) שם טו, ל.
 (106) קטע זה — ממענה כ"ק אדמו"ר רבים, ב' חכמות (ראה זח"א קמא, ב. תו"ח בראשית ג, ב ואילך).
 (107) שם יז, כב. (111) ראה המשך תער"ב ספקנ"א (ח"א ע' רחצ [ח"ב ע' תה]. סה"מ תרס"ה ע' רמז [שעה ואילך]. ועוד.
 (108) ב"ר ספ"ז. וי"ג כן גם באדר"נ פ"ט עה"פ "עצם מעצמי" (בראשית ב, כג).
 (109) סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א (1259).

וזוהי גם השייכות להגילויים דלעתיד לבוא — שבאים ע"י ההכנה דגילוי פנימיות התורה — שהרי לעת"ל נאמר¹¹² "ביום ההוא יהי", ב"פ י"ה¹¹³, ולא יהי הענין דו"ה, כיון שגם המדות (ו"ה) יהיו בדרגת המוחין (י"ה).

ועפ"ז יומתק משנת"ל¹¹⁴ שכאן לא מדובר אודות (דרגת השכל השייכת ל)מדות — כיון שגם המדות יהיו בדרגת המוחין.

ויש לקשר זה גם עם הענין ד"פדה בשלום נפשי¹¹⁵ — כידוע שאע"פ שכללות התורה נקראת "שלום", כמ"ש¹¹⁶ "ה' עוז (תורה¹¹⁷) לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", הרי ענין עיקר השלום הוא בגלוי בפנימיות התורה¹¹⁸.

כב. ויש להוסיף, שענין הנ"ל מבאר רבינו הזקן בסוף פרק רביעי התורה — שקשור עם סיום הגלות הרביעי, שדוקא אז ישנו הגילוי דפנימיות התורה.

וע"י ש"יפוצו מעינותיך חוצה", באים לפרק החמישי — שהו"ע "חמישית לפרעה"¹¹⁹, ד"אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין"¹²⁰.

ואז יהי' הענין ד"פדה בשלום נפשי מקרב לי"¹¹⁵, "פדאני לי ולבני מבין אומות העולם"¹²¹, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(118) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' מו ואילך. (119) ויגש מז, כד. (120) זח"א רי, א. וראה לקו"ת שה"ש כד, רע"ד. ובכ"מ. (121) ברכות ח, רע"א.	(112) זכרי' יד, ט. (113) ל"ת להאריז"ל עה"פ. הובא וש"נ. בלקו"ת במדבר ז, ד. ועוד. (114) לקו"ש שבפנים ע' 66. (115) תהלים נה, יט. (116) שם כט, יא. (117) מדרש תהלים עה"פ. ועוד.